

Оксана КАРПАШ,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри сценічного мистецтва і хореографії
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника
Івано-Франківськ, Україна
oksana.karpash@pnu.edu.ua

СИНТЕЗ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ТА СУЧАСНИХ СЦЕНІЧНИХ ФОРМ

У статті проводиться аналіз процесів взаємодії та синтезу народних традицій із сучасними театральними, музичними та хореографічними формами. Автори досліджують значення етнічного компонента у формуванні нових художніх моделей та виявляють особливості адаптації традиційних елементів до сучасного культурного середовища. На прикладах вітчизняної та світової практики розглядаються успішні зразки синтезу народної спадщини та інноваційних сценічних технологій. Визначаються тенденції розвитку синтетичних форм мистецтва та їхнє значення для збереження культурної ідентичності та оновлення сцени.

Ключові слова: народні традиції, сценічне мистецтво, синтез, театральна культура, фольклор, сценічні форми, культурна ідентичність.

На початку 21 століття питання збереження національної культурної спадщини та її інтеграції в глобалізований простір сучасного мистецтва стає дедалі актуальнішим. Зростає потреба у створенні виконавських видів мистецтва, що поєднують традиційні елементи з новими естетичними моделями, технологіями та методами представлення художнього матеріалу. Такий синтез сприяє не лише оновленню художніх практик, а й формуванню стійкої культурної ідентичності в умовах швидкої соціокультурної трансформації. Синтез народних традицій із сучасним виконавським мистецтвом відіграє значну роль у формуванні сучасних художніх тенденцій та забезпечує функціонування культурної спадщини в нових умовах. Теоретичні

основи цього процесу детально розглядаються сучасними дослідниками фольклору та виконавської культури [1; 3; 5].

Народне мистецтво містить унікальні образи, символи, ритуальні структури, мелодії та візуальні форми, що розвивалися протягом століть. Інтеграція цих елементів у сучасну сцену – складний, але продуктивний процес, який дозволяє митцям створювати нові художні концепції, зберігаючи при цьому автентичність та історичну пам'ять.

Поняття «синтезу» у виконавському мистецтві охоплює творчий процес поєднання різноманітних елементів з різних історичних епох, культурних шарів чи художніх систем. Дослідники наголошують, що фольклор – це динамічне явище, здатне до трансформації та адаптації до сучасних умов, зберігаючи при цьому свої архетипні основи [3].

Народні традиції включають: вербальні форми (пісні, казки, думи), музично-інструментальні елементи, танцювальні та пластичні мотиви, ритуальні та обрядові структури, традиційні костюми та символіку.

Сучасні сценічні форми, у свою чергу, характеризуються: використанням мультимедійних технологій (проекцій, відеоарту, голографії), новітніх хореографічних технік, модерністських режисерських концепцій, інтерактивності та залучення аудиторії, а також перформативних та постдраматичних підходів. Таким чином, синтез народного та сучасного відбувається через їх взаємне переосмислення в нових контекстах.

У сучасному театрі етнокультурні мотиви часто проявляються через використання фольклорних текстів або мотивів у драматургії (наприклад, інтерпретації українських легенд та міфів), поєднання традиційної музики з електронними або симфонічними аранжуваннями, використання візуальних та ритуальних рухів у сучасній акторській хореографії.

Сучасні українські режисери, зокрема, активно використовують фольклор для створення вистав із глибокою символікою та етноестетикою. Такий підхід дозволяє розвивати національну режисерську школу, роблячи її міжнародно впізнаваною.

Інтеграція фольклору із сучасною музикою відбувається через етно-джаз, етно-рок, електронну обробку народних мотивів та реконструкцію автентичних інструментів у сучасній оркестровці. На сцені це часто реалізується у формі концертів, музичних інсталяцій або театральних вистав, де народні пісні набувають нових виразів.

Танець є одним з найактивніших елементів цього синтезу. Сучасні хореографи поєднують основні принципи народного танцю — кроки, ритм, композиційні структури — з танцювальними техніками модерну, джазу, контемпорарі та хіп-хопу. Це створює нову сценічну візуальність, яка зберігає автентичні характеристики, одночасно реагуючи на естетику сучасної сцени.

Синтез фольклорної спадщини та сучасних сценічних форм виконує низку фундаментальних функцій, що визначають напрями розвитку сучасного мистецького простору:

1. Збереження та передача культурного надбання.

Адаптація фольклорного матеріалу до сучасних сценічних практик є дієвим способом оберегу цінностей нематеріальної культурної спадщини. Завдяки сценічній презентації автентичні звичаї стають доступними широким аудиторіям, особливо молодшому поколінню, що відзначають Антонович та Гуменюк [1; 2].

2. Функція мистецько-естетичного оновлення.

Науковці наголошують, що інтеграція традиційних складників у сучасні режисерські та сценографічні зразки сприяє виникненню нових жанрових і стильових форм, які базуються на переосмисленні народної естетики [3; 4]. У такий спосіб фольклор отримує нову роль у мистецькому процесі.

3. Функція посилення конкурентоспроможності національного мистецтва у світовому культурному середовищі.

З'єднання автентичних складників з інноваційними технологіями творить унікальний художній продукт, що формує змагальні переваги вітчизняного мистецтва на міжнародному рівні. Коломієць підкреслює, що саме

синтетичні моделі гарантують впізнаваність української сценічної культури за межами країни [4].

4. Функція зміцнення культурної самобутності в умовах глобалізації.

Традиція, вбудована в сучасні виставкові та перформативні практики, виконує роль культурного орієнтира, який забезпечує зв'язок між поколіннями та підтримує формування стійкого культурного коду. Цю позицію підтримують і сучасні мистецтвознавці, зокрема Наливайко [5].

5. Функція формування нових освітніх, педагогічних і творчих методик.

Включення народної традиції в систему професійної мистецької освіти дає змогу створювати нові навчальні моделі, що синтезують фольклор, акторську майстерність, хореографічну етнопластику та цифрові технології [6]. Такі методики сприяють комплексному розвитку виконавця та формуванню широкої художньої компетентності.

Поєднання народних звичаїв і з сучасними сценічними формами є одним із найважливіших шляхів розвитку сучасної української та світової культури. Воно дозволяє зберігати й віднавлювати етнокультурну спадщину, творити нові мистецькі зразки та забезпечувати нерозривність культурної самобутності. Сучасні постановлювачі, хореографи та музиканти показують, що фольклор може функціонувати у нових образах, не втрачаючи власної символічної суті. Цей підхід утворює поліфонічний, багатогранний мистецький світ, де спадщина та нововведення взаємно доповнюють одне одного.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонович Д. Мистецтво і національна традиція. Київ : Мистецтво, 2015.
2. Гуменюк М. Сучасний театр і народна культура: проблеми взаємодії. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019.
3. Колодій Л. Народна творчість у контексті сучасних мистецьких практик. Київ : Академія мистецтв України, 2018.
4. Коломієць О. Українська сценічна культура й етнохудожні моделі ХХ–ХХІ століть. Харків : Фоліо, 2020.

5. Наливайко Д. Естетика модернізму та традиція. Київ : Основи, 2017.
6. Сидоренко І. Фольклор у сучасному мистецтві: інноваційні підходи. Одеса : Астропринт, 2021.

